

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1976/77: 11

med anledning av motioner om rätt till ersättning från allmänna försäkringen vid sjukdomsfall utomlands m. m.

Motionerna

I motionen 1975/76:471 av herrar Torwald (c) och Lindahl i Hamburgsund (fp) hemställs att riksdagen måtte hos regeringen anhålla om snar översyn av bestämmelserna om redares regressrätt till ombordanställdas sjukpenning.

I motionen 1975/76:1211 av herrar Romanus (fp) och Wirtén (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär sådan översyn av reglerna för sjukförsäkringen, att svensk medborgare vid sjukdomsfall utomlands tillförsäkras samma skydd som gäller inom Sverige.

Gällande bestämmelser

Ersättning vid sjukdom utomlands

Bestämmelser om rätt till ersättning för sjukvård utomlands för den som är omfattad av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring och bosatt i riket finns i kungörelsen (1962:388) angående ersättning för sjukvård utom riket enligt lagen om allmän försäkring. Bestämmelserna innebär att ersättning för utgifter för läkarvård utgår med belopp motsvarande tre fjärdedelar av läkarens arvode, beräknat till högst 25 kr. per besök. I arvodet inräknas ersättning till läkaren för läkemedel, sjukvårdsmateriel och resor samt sjukpenningsintyg. För sjukhusvård utgår ersättning med belopp motsvarande erlagd avgift. Ersättningen för en vårdperiod får dock inte beräknas till högre belopp än 35 kr. per dag. I de erlagda avgifterna inräknas kostnader för läkararvode, läkemedel och sjukvårdsmateriel. Däremot utgår ingen särskild ersättning för läkemedel som den försäkrade inköpt på apotek eller för resor i samband med vård. Den som reser utomlands i syfte att erhålla vård kan inte erhålla ersättning för vårdkostnaden. Däremot utgår ersättning i de fall då någon vid avresan från Sverige lider av en sjukdom, som försämrats så under utlandsvistelsen att han behöver vård. I de fall Sverige träffat överenskommelse med annat land om utgivande av ersättning för sjukvård – så har skett med de nordiska länderna, Storbritannien, Nordirland och Österrike – gäller överenskommelsen såvitt regeringen ej förordnat annat. Sådant förordnande har getts beträffande sjömän som blir i behov av sjukvård vid tillfällig vistelse i något av de nordiska länderna och som äger rätt till ersättning för sådan vård enligt sjömanslagen. Beträffande den s. k. gränssjukvården finns särskilda bestämmelser i gränssjukvårdskungörelsen (1962:390).

Försäkrad, som är bosatt här i riket, bibehåller sin rätt till sjukpenning om han insjuknar under vistelse utomlands eller om han reser utomlands under tid han är sjukskriven. I det senare fallet är han dock skyldig att före avresan inhämta försäkringskassans medgivande till att sjukpenning får utgå under utlandsvistelsen.

Ersättning vid ombordanställds sjukdom

Sjukpenningförsäkringen omfattar försäkrade som är inskrivna i försäkringskassa. Rätten till sjukpenningförmåner enligt 3 kap. AFL är, om man bortser från den s. k. hemmamakeförsäkringen, beroende av den sjukpenninggrundande inkomsten. Därmed avses den inkomst i pengar eller naturaförmåner, som den försäkrade kan t. v. antas få för år räknat på grund av eget arbete, antingen av anställning eller av annat förvärvsarbete. Varje försäkrad som har en sjukpenninggrundande inkomst av minst 4 500 kr. har rätt till sjukpenning. Hel sjukpenning utgör 90 % av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten delad med 365, alltså utslagen per kalenderdag. Del av årsinkomst som överstiger 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet grundar dock inte rätt till sjukpenning. Sjukpenningen, som är skattepliktig inkomst, utgår vid sjukdom som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Är arbetsförmågan helt förlorad utgår hel sjukpenning, annars halv sjukpenning.

Vid beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten skall naturaförmåner uppskattas efter de regler, som tillämpas vid beräkning av preliminär skatt. För anställda ombord uppskattas värdet av naturaförmåner f. n. till 400 kr. per månad (13 kr. 35 öre för dag).

Sjukförsäkringen finansieras till övervägande del av arbetsgivaravgifter. Avgifterna beräknas på summan av de löner som arbetsgivaren under året utbetalat i penningar eller i naturaförmåner i form av kost eller bostad. Vid beräkningen bortser man från arbetstagare, vars lön inte uppgått till 500 kr. Värdet av naturaförmåner för den som omfattas av sjömansskatteförordningen beräknas enligt föreskrifter som meddelas av riks försäkringsverket. Enligt de nu gällande skall värdet av kost och bostad uppskattas till 400 kr. per månad.

I sjömanslagen, som omfattar arbetstagare som är anställd för fartygsarbete på svenskt fartyg och som under den tid han tjänstgör ombord har befattning på fartyget (sjöman), finns bestämmelser om vissa förpliktelser för arbetsgivare då sjöman är sjuk eller skadad. Sjömannen har rätt till vård på arbetsgivarens bekostnad och bibehåller sina löneförmåner om han blir arbetsoförmögen. Lämnar han därvid befattningen på fartyget utgår lön under högst 60 dagar om befattningen avser utrikes fart, eller högst 30 dagar, om befattningen avser inrikes fart. Vid arbetsoförmåga under väntetid utgår lön under motsvarande tidsperioder.

Till de arbetstagare som vid arbetsoförmåga inte kan åtnjuta kost och

logi ombord eller eljest på arbetsgivarens bekostnad utgår enligt kollektivavtal en dagersättning med f. n. 33 kr. Ersättningen ingår i underlaget för arbetsgivaravgiften men endast med ett belopp som motsvarar värdet av normalt utgående naturaförmåner.

Arbetsgivare som utgivit lön till en p. g. a. sjukdom arbetsoförmögen sjöman har enligt 3 kap. 16 § AFL rätt att uppbära arbetstagaren tillkommande sjukpenning i den mån den inte överstiger den utbetalda lönen. Riksförsäkringsverket har i cirkulär 1955 och 1959 meddelat riktlinjer för behandlingen av redares regresskrav m. m. I enlighet med dessa riktlinjer erhåller arbetsgivaren i de fall dagersättning utgått regressrätt för denna i sjukpenningen med ett belopp som motsvarar det uppskattade värdet av den naturaförmån som eljest skulle utgått, dvs. f. n. 13 kr. 35 öre per dag. I den mån sjukpenningen överstiger summan av kontant lön, naturaförmåner och dagersättning värderad på angivet sätt – detta kan bli fallet om i underlaget för den sjukpenninggrundande inkomsten ingår andra regelbundet återkommande inkomster än grundlönen – utbetalas återstoden till sjömannen.

Enligt semesterlagens (SFS 1963:114) bestämmelser grundar det arbete som en arbetstagare utfört för arbetsgivarens räkning rätt till semester, under vilken arbetstagaren skall åtnjuta semesterlön. Med vissa begränsningar jämföras med arbete tid då arbetstagaren varit oförmögen till arbete på grund av sjukdom.

Utskottet

Ersättning vid sjukdom utomlands

Bestämmelserna i 2 kap. AFL om ersättning för sjukvårdskostnader avser endast vård inom riket, medan rätten till ersättning för sjukvård utomlands regleras i en särskild kungörelse (SFS 1962:388). Av bestämmelserna i denna följer att det högsta ersättningsbelopp som kan utgå för kostnader för läkarvård är 18 kr. 25 öre per besök och vid sjukhusvård 35 kr. per dag under samma vårdperiod. Ersättningsbeloppen skall täcka även utgifter för läkemedel, sjukvårdsmateriel och resor i anledning av vården.

Särskilda överenskommelser – konventioner – har träffats mellan Sverige och övriga nordiska länder samt Storbritannien, Nordirland och nyligen Österrike om utgivande av ersättning för bl. a. sjukvård. Konventionerna medför för den som omfattas av den svenska sjukförsäkringen att han vid vistelse i något av de nämnda länderna erhåller sjukvård på samma villkor som värdlandets medborgare.

Motionärerna i motionen I211 anser att svenska medborgare bör ha rätt till sjukvård utomlands på samma villkor som i Sverige, i vart fall när utlandsvistelsen är föranledd av yreksutövning. Motionärerna anser därför att riksdagen bör begära en översyn av sjukvårdsförsäkringens bestämmelser.

Mot bakgrunden av den omfattande invandringen till Sverige och strömmen av turister i motsatt riktning har arbetet med att träffa socialförsäkringskonventioner med andra länder, främst de europeiska, intensifierats under senare år. Förhandlingar pågår f. n. med ett stort antal länder i syfte att åstadkomma konventioner utformade i huvudsaklig överensstämmelse med Österrike-konventionen. Med ett land, Västtyskland, befinner sig förhandlingarna redan i sitt slutskede. Enligt utskottets mening bör trygghetsfrågor vid vistelse utomlands även framdeles lösas genom konventioner. Samtidigt som det måste anses vara en uppenbar fördel att det land, vari man vistas då man blir sjuk, i första hand ansvarar för vården, kan det enligt utskottets mening inte uteslutas att en bestämmelse av den art som avses i motionen 1211, om den inte förses med en mängd förbehåll, kan komma att leda till missbruk av de svenska bestämmelserna om sjukvårdsersättning. Utskottet kan därför inte tillstyrka bifall till motionen.

Ersättning till redare vid ombordanställds sjukdom

Sjukpenning för sjöman utgår på samma sätt som för andra försäkrade med 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten. Enligt sjömanslagens bestämmelser har sjöman vid sjukdom ombord och under viss tid efter det han lämnat sin befattning där rätt till vård på arbetsgivarens bekostnad och han behåller även sina löneförmåner. Arbetsgivaren har därför tillerkänts regressrätt i sjömannens sjukpenning för den lön han under sjukdomstiden gett ut i kontanter eller naturaförmåner. Enligt anvisningar av riksförsäkringsverket uppskattas därvid värdet av kost och logi ombord till samma belopp som vid beräkning av preliminär skatt, dvs. f. n. till ett belopp av 400 kr. per månad eller 13 kr. 35 öre per dag. Denna värdering tillämpas även om sjömannen under sjukdomstiden inte bott ombord utan själv svarat för utgifter för kost och logi och då enligt kollektivavtal erhållit en dag ersättning om 33 kr. I de fall löneförmåner beräknade på detta sätt understiger sjömannens sjukpenning, erhåller denne överskottet.

Vid beräkningen av sjömannens sjukförsäkringsavgift bortses också från den nämnda dag ersättningen till den del den överstiger det dagliga värdet av naturaförmåner.

I motionen 471 begärs en snar översyn av reglerna för redares regressrätt vid ombordanställds sjukdom. Motionärerna menar att arbetsgivarna missgynnas av de bestämmelser som nu gäller. Bl. a. pekar de på att redaren erhåller gottgörelse för den sjuklön som utgått med endast 90 procent och för naturaförmåner med ett lägre belopp än som svarar mot den faktiska dag ersättningen. Motionärerna kritiserar också det förhållandet att sjukdomsperioden grundar rätt till semesterlön.

Som nämnts har redaren regressrätt i sjömannens sjukpenning för de löneförmåner som utgått under sjukdomen så långt sjukpenningen förslår. Ersättningsnivån begränsas därför till 90 procent bara i de fall då den sjuk-

penninggrundande inkomsten svarar mot sjömannens grundlön och värdet av hans naturaförmåner. Så snart andra regelbundet återkommande inkomster ingår i den sjukpenninggrundande inkomsten stiger kompensationsnivån.

Problemet med att redaren i vissa fall inte får full kompensation för den lön han gett ut sammanhänger inte med sjukförsäkringens regler utan med att sjömannen enligt sjömanslagen tillförsäkrats full lön under sjukdomstiden. Däremot har det förhållandet att kompensation för dagersättningen endast utgår till högst ett värde motsvarande de dagliga naturaförmånerna samband med tolkningen av sjukförsäkringens bestämmelser. Enligt vad utskottet erfarit överväger riks-försäkringsverket en ändring av sina anvisningar i detta hänseende. Vad slutligen gäller den av motionärerna framförda kritiken mot semesterlagens bestämmelser om semestergrundande frånvaro vill utskottet erinra om att 1974 års semesterkommitté föreslagit vissa ändringar av bestämmelserna i fråga och att förslaget för närvarande är föremål för överväganden inom arbetsmarknadsdepartementet.

Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 471.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1975/76:471 och 1975/76:1211.

Stockholm den 24 november 1976

På socialförsäkringsutskottets vägnar

SVEN ASPLING

Närvarande: herrar Aspling (s), Ringaby (m), Augustsson* (s), Magnusson i Nennesholm (c), Karlsson i Ronneby (s), fröken Bergström (fp), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Åkerlind (m), Nilsson i Kristianstad (s), Lindström (s), Andersson i Edsbro (c), Larsson i Vänersborg (s), Weinehall (c) och fru Jönsson (c).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

